

Forord

Temaet for dette nummer af Pontoppidaniana er landskabet.

Lige så velkendt og anerkendt det er, at Pontoppidan er en fantastisk beskriver af landskaber, og at disse beskrivelser næsten kan gælde for en forfatter-signatur, lige så underbelyste kan Pontoppidans landskaber forekomme at være i forskningen. De er så detaljerede og realistiske, at Pontoppidan naturligt var bidragyder til et topografisk værk med egnsbeskrivelser fra Danmark. Men de er samtidig så suggererende og stemningsmættede, at en opfattelse af landskaberne som symbolske er nærliggende. De er ofte set fra stor flyvehøjde, panoramisk, men derfra kan der så zoomes ind og ned til menneskers meget konkrete og praktiske liv i landskabet og forviklethed med naturen. For at undersøge hvad der er på færde, tager temaet landskaber også i en bredere betydning: et bymiljø, et interiør, et bestemt naturelement, som f.eks. fugle, kan også udgøre et landskab hos Pontoppidan.

I artiklen "Landskabet som metafor hos Henrik Pontoppidan" går Christian de Thurah bagom eller rettere neden under de forskellige udlægninger af landskaberne hos Pontoppidan. Han argumenterer for, at de også er del af en metaforisk dybdestruktur i teksterne. Gennem en analyse af en af de små romaner, *Højsang*, viser han i detaljer, hvordan Pontoppidan udnyttede dette metaforiske dybdeniveau. Det kan som bekendt, jf. det berømte tvesyn, være svært at greje forfatterens holdning til de temaer og emner, han tager op i sine tekster. Men den metaforiske dybdestruktur kan her give en nøgle til forståelse af det, der udspiller sig på tekstens overflade.

I artiklen "Landskabsmaleriet er ikke uskyldigt. Om stedets betydning i Henrik Pontoppidans novellesamling *Skyer*" fremdrager Elizabeth Blicher tekstsamlingen *Skyer* fra 1906 for at undersøge, hvordan Pontoppidan bruger og varierer landskab og sted inden for et afgrænset og sammenhængende tekstkorpus. Analysen viser, at beskrivelserne ikke kun danner "baggrund"; de udgør også et aktivt element, der understøtter teksternes temaer. I *Skyer* gælder det i særlig grad de politiske og ideologiske spændinger i provisorieårene. Her kan landskaber og miljøer både afspejle karakterers indre liv og brede samfundsmæssige forandringer.

Der er som bekendt en del fugle i Pontoppidans forfatterskab. Hvad bestiller de egentlig der? Det undersøger Oliver Zeeberg Nielsen i "Hønsegårdens tamme ørne."

En analyse af fuglemotiver i Henrik Pontoppidans forfatterskab". En gennemgående modsætning er de tamme bondegårdsfugle som ænder og tamgæs over for de vilde fugle som ørne og vildgæs. Artiklen viser, hvordan denne modsætning optræder metaforisk til at beskrive den menneskelige stræben efter storhed, liden-skab og himmelflugt og det mulige tilbagefald til hønsegårdens og det borgerlige livs trykke rammer.

I artiklen "Den melankolske naturlighed. Henrik Pontoppidans Bonde-Idyl (1883)" analyserer Bo Tao Michaëlis Pontoppidans novelle "Bonde-Idyl" som et tidligt eksempel på dansk naturalisme i Émile Zolas stil. Mennesket er en dyrisk del af naturen, og seksualiteten er en stærk kraft, der medvirker til at opretholde sociale magtstrukturer. Tingene gentager sig selv i en cyklus af dysterhed, og novellens melankolske tone vidner om, at den er skrevet af en desillusioneret romantiker, der lader månen hæve sig på himlen og sukker over menneskene.

Uden for tema finder vi først artiklen "Arkivets skjulte forbindelser: Digital humaniora i Pontoppidan-forskningen". Her præsenterer Kamilla Jensen Husen & Michael Monefeldt det såkaldte "Skjerbæk-arkiv", ægteparret Thorkild og Esther Skjerbæks samling af værker og materialer af og om Henrik Pontoppidan, der gemmer sig i kælderen under Syddansk Universitetsbibliotek. De beskriver, hvordan digitaliseringen af dette arkiv kan bruges til kvantitative analyser af Pontoppidan-forskningen. Hvordan har sekundærlitteraturen om Pontoppidan f.eks. udviklet sig over tid og på forskellige sprog? Og er det muligt gennem citationsanalyser at afdække hvordan de sekundærlitterære værker henviser til hinanden? Kan man f.eks. dokumentere forskellige skoler inden for forskningen, der i mindre grad henviser til hinanden? Eksemplerne viser, hvordan digitale tilgange kan supplere traditionelle nærlæsninger og inddrage aspekter, der måske har været overset i den hidtidige Pontoppidan-forskning. Arbejdet har været muliggjort af en bevilling fra Carlsbergfondet.

Henrik Pontoppidan var i sin levetid ikke bare en kendt forfatter i Danmark. Han var også ganske læst og berømt i Tyskland. Sådan har det ofte heddet sig i samtaler mellem kendere og elskere af forfatterskabet. Men måske er det en myte. I sin artikel "*Lykke-Per* i Tyskland – fra berømt til glemt?" har Marlene Hastenplug fundet frem til salgSTALLene på Pontoppidans tyske udgivelser, og de var egentlig ikke særlig prangende, heller ikke sammenlignet med andre danske forfattere, der blev udgivet i Tyskland. Men hvordan er myten da opstået? Hastenplug anfører, at *Lykke-Per* havde i hvert tre tyske læsere, der allerede var eller siden blev meget berømte: Thomas Mann, Georg Lukacs og Ernst Bloch. Der er ofte blevet henvist til deres positive vurderinger, og det har måske skabt indtryk af, at de blot var toppen af et isbjerg af Pontoppidan-læsning i Tyskland.

En Vesterhavsfærie på et badehotel i Blokhus i 1887 blev afgørende for Pontoppidans liv, da han her forelskede sig i Antoinette Kofoed, som han senere blev gift med. På badehotellet befandt sig imidlertid også et af hans bysbørn, den unge Rebekka Waschner, som var datter af den jødiske rabbiner i Randers. Opholdet blev desværre en skuffelse for Rebekka, som måtte tage hjem før tid, fordi de jødiske regler for spisning og sabbatafholdelse var svære at forlige med det muntre

liv på badehotellet, som hun også gerne ville deltage i. Pontoppidan skrev et lille minderids “Præstens Datter”, som han senere omskrev til “Rabbinerens Datter”. I artiklen “Pontoppidan og rabbinerens datter” genbesøger Henrik Loft Nielsen badehotellet og teksterne og fremlægger nye detaljer og aspekter ved den lille, tragiske historie.

Vi vil gerne i hvert nummer af Pontoppidaniana bringe et fagdidaktisk bidrag. Det er denne gang skrevet af Ditte Eberth Timmermann og Christina Reeder Ryborg Jørgensen og bærer titlen “Kanon, klima & kreativitet – nye stier i Pontoppidans landskaber”. Pontoppidan, som er del af gymnasieskolens kanon, bruges ofte til at illustrere de tre k’er – køn, klasse og kirke – som emnefelt i Det Moderne Gennembrud. Artiklen argumenterer for, at et fjerde k for klima med fordel kan tilføjes. Med eksempler fra *Lykke-Per* og flere af novellerne demonstreres nye, didaktiske tilgange, hvor eleverne kan engageres såvel analytisk som kreativt og reflektivt. Måske kan Pontoppidans tekster give nye vinkler på klimaforandringer som et eksistentielt forhold, og måske kan dansk litteratur også lære de studerende at forestille sig alternative fremtider i tilgift til at analysere tekster.

I oktober i år kan Pontoppidan Selskabet fejre sit 25-års jubilæum. I den anledning har Gunnar Jørgensen interviewet selskabets stifter og “grand old man” Flemming Behrendt om, hvordan det hele begyndte: selskabet, netstedet, Behrendts livslange interesse for Pontoppidan og det store arbejde gennem mange år med biografien *Livsrusen*. Interviewet bærer titlen “Du bliver aldrig færdig med den bog”. Men det gjorde han!

I maj 2025 udkom *De Dødes Rige* i en spansk oversættelse på det lille Madrid-forlag Ediciones de la Torre. Dermed har den store spansk-talende verden nu adgang til alle Pontoppidans tre store romaner. Henrik Egede fra Pontoppidan Selskabets bestyrelse har initieret processen omkring oversættelse og udgivelse, og han fortæller om det i en lille opsats med titlen “*De Dødes Rige* på spansk”.

Nummeret afsluttes som sædvanligt med lidt nyheder og organisatorisk stof fra Pontoppidan Selskabet

God læselyst!
Redaktionen